

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DISG6001401

16 juli 1996

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 44/96)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS6001481

d.d. 16 juli 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HBMA
IFOR-cel
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

44/96

(Afgesloten 161200 JUL 1996)

Conclusie/voorzicht

Het streven van de Bosnische Serviërs blijft gericht op erkenning van de soevereiniteit van de Bosnisch-Servische gebieden. Zij zullen hun participatie in de gezamenlijk-Bosnische instellingen onder alle omstandigheden aan dit streven ondergeschikt maken.

De uitsluiting van de SDS van de verkiezingen, of de arrestatie van haar voorzitter Karadzic wegens oorlogsmisdaden, zal naar verwachting leiden tot stagnatie van het vredesproces en zelfs het moment van hervatting van de strijd dichterbij brengen. Het risico van Bosnisch-Servische represailles tegen IFOR of andere internationale organisaties zal worden verhoogd. De Moslims kunnen echter het uitblijven van een arrestatie van Karadzic zien als aanleiding op hun beurt de verkiezingen te boycotten.

Zelfs als de geruchten dat de Serviërs zich openlijk aan de arbitrage rond Brcko willen onttrekken onjuist zijn, lopen de tot op heden verwoorde standpunten van Serviërs en Moslims over die arbitrage zo sterk uiteen, dat een compromis op korte termijn onwaarschijnlijk is. Van Moslim-zijde is gezinspeeld op een compromis dat vermoedelijk zou leiden tot langdurige internationale (militaire) betrokkenheid bij de toekomst van die stad.

Bosnië-Herzegovina

De voorzitter van het Bosnisch-Servische parlement, Krajisnik, heeft verklaard dat hij, indien hij gekozen wordt in het Bosnische presidium, iedere beslissing zal verhinderen die schadelijk is voor de belangen van het Servische volk. Hij verwierp de gedachte dat de Bosnische Kroaten en Moslims "patronage zouden uitoefenen over de Serviërs". Bovendien onderstreepte Krajisnik dat "de rol en het charisma van president Karadzic niet kunnen worden uitgewist".

De uitspraken van Krajisnik, die door de Bosnisch-Servische regeringspartij SDS is aangewezen als kandidaat voor de Servische zetel in het in september te kiezen gezamenlijke Bosnische presidium, onderstrepen eens te meer dat de Bosnische Serviërs beogen hun participatie in dit presidium (en de andere te kiezen algemeen-Bosnische staatsinstellingen) vooral aan te wenden om maatregelen te voorkomen die strijdig zouden zijn met hun politieke doelstellingen. Zij bevestigen dat het streven van de Bosnische Serviërs naar volledige soevereiniteit van de door hen gecontroleerde gebieden hun opstelling zal blijven bepalen. Tevens wil Krajisnik aangeven dat, ook indien Karadzic (die van oorlogsmisdaden is beschuldigd en derhalve geen openbare functie mag bekleden in het na-oorlogse Bosnië-Herzegovina) formeel van het politieke toneel zou verdwijnen, de door hem voorgestane politieke koers gehandhaafd zal blijven. Tegen die achtergrond is het vrijwel uitgesloten dat Krajisnik en

[REDACTED]

andere Bosnische Serviërs die in de gezamenlijke Bosnische instellingen worden gekozen, zullen bijdragen aan het behoud van de eenheid van Bosnië-Herzegovina.

De leider van de OVSE-missie in Bosnië-Herzegovina, Frowick, heeft gedreigd dat de SDS de deelname aan de Bosnische verkiezingen van september a.s. zal worden ontzegd in verband met het feit dat voorzitter Karadzic is beschuldigd van oorlogsmisdaden. Onlangs is in verband met die beschuldiging een internationaal arrestatiebevel tegen Karadzic uitgevaardigd. Diens daadwerkelijke arrestatie is op korte termijn niet uit te sluiten.

Hoewel Karadzic onder grote internationale druk heeft afgezien van (zijn kandidatuur voor) een nieuwe ambtstermijn als Bosnisch-Servisch president, wijst alles erop dat hij hoopt een belangrijke rol in de Bosnisch-Servische politiek te blijven spelen. Zo is hij onlangs herkozen als voorzitter van de SDS. Karadzic lijkt onder de Bosnisch-Servische bevolking nog grote populariteit te genieten. Indien de SDS aan de verkiezingen meedoet, zal zij ongetwijfeld een groot deel van de Bosnisch-Servische stemmen verwerven. Bovendien hebben tientallen Bosnisch-Servische politici uit zowel de SDS als oppositiekringen, naar aanleiding van de druk op Karadzic de mening geuit dat de internationale gemeenschap partijdig is ten gunste van de Bosnische Moslims en zich op onaanvaardbare wijze in de Bosnisch-Servische interne aangelegenheden mengt. Tegen die achtergrond zal een verbod op verkiezingsdeelname van de SDS en een arrestatie van Karadzic door de Bosnische Serviërs worden geïnterpreteerd als een nieuwe indicatie van internationale partijdigheid en leiden tot sterk Bosnisch-Servisch verzet. Naar verwachting zou het leeuwedeel van de Bosnische Serviërs de verkiezingen zelfs boycotten. Een verbod van de SDS en de arrestatie van Karadzic zouden in ieder geval de kansen op een verkiezingsuitslag die enigermate representatief is, tot nul reduceren.

De kans is groot dat de Bosnische Serviërs onder die omstandigheden geen (of in ieder geval geen representatieve) personen afvaardigen naar de gezamenlijk-Bosnische instellingen die na de verkiezingen worden gevormd (presidium, parlement). Voor de effectiviteit van die instellingen zal dit weinig gevolgen hebben, omdat ervan moet worden uitgegaan dat de Bosnische Serviërs hun participatie in die instellingen in ieder geval zouden beperken tot het verhinderen van maatregelen die ten koste zouden gaan van de "soevereiniteit" van de Bosnisch-Servische Republiek (RS). Een boycot van de verkiezingen in de RS en de afwezigheid van (representatieve) Serviërs in de gezamenlijke Bosnische bestuursorganen zouden echter duidelijk maken dat het vredesproces van "Dayton" zou zijn vastgelopen en mogelijk zelfs volledig mislukt.

Van Bosnisch-Servische zijde is gedreigd dat een voortzetting van wat wordt gezien als internationale inmenging in de interne aangelegenheden van de Bosnische Serviërs kan leiden tot represailles tegen internationaal personeel in de RS, onder meer in de vorm van hernieuwde gijzelingen. Daarmee wordt voor een deel ingespeeld op de Westerse vrees voor dergelijke incidenten. De Bosnische Serviërs hebben echter in het verleden bewezen niet voor dergelijke represailles terug te schrikken. Pogingen om de SDS van de verkiezingen uit te sluiten, dan wel Karadzic te arresteren, kunnen derhalve leiden tot een verhoging van het risico voor internationale functionarissen in Bosnië-Herzegovina.

De militaire consequenties van bovengeschetste ontwikkelingen zouden, zeker op korte termijn, gering zijn. De strijdkrachten van alle partijen bevinden zich in door "Dayton" gestipuleerde kantonnementen en hebben een begin gemaakt met een demobiliserings- en herstructureringsproces. De voorbereidingstijd voor nieuwe vijandelijkheden zal naar verwachting tenminste enkele weken bedragen. Anderzijds lijkt het weinig twijfel dat in ieder geval de Serviërs en de Moslims rekening blijven houden

[REDACTED]

met een hervatting van de strijd op langere termijn. Een eventuele uitsluiting van de SDS van de verkiezingen of de arrestatie van Karadzic, en de daaruit onvermijdelijk resulterende schade aan het vredesproces, zouden echter een dergelijke hervatting dichterbij kunnen brengen.

Overigens heeft de Bosnische premier Muratovic onlangs nog verklaard dat de Bosnische Moslims de verkiezingen zullen boycotten indien Karadzic daaraan zou deelnemen. Dit is in overeenstemming met eerdere Bosnische pleidooien voor de arrestatie van Karadzic. De Bosnische Moslims, waarvan zich velen in een geografisch isolement in centraal-Bosnië bevinden hebben wellicht méér behoefte aan voortzetting van het vredesproces en de daaraan gekoppelde aanwezigheid van IFOR in Bosnië-Herzegovina dan de Serviërs. Zij zullen derhalve niet zonder meer overgaan tot een boycot van de verkiezingen. Anderzijds hebben zij niets te winnen bij verkiezingen, indien deze slechts de bestaande etnische verhoudingen zouden consolideren. Daarom moet er rekening mee worden gehouden dat zowel de arrestatie van Karadzic als het uitblijven daarvan kan leiden tot een gedeeltelijke boycot van de verkiezingen en daarmee samenhangende complicaties voor het vredesproces.

Inmiddels is de periode verstreken waarin partijen zich konden registreren voor de verkiezingen van 14 september a.s. Voorzover momenteel bekend heeft voor de verkiezingen in de Moslim/Kroatische Federatie (MKF) geen enkele "Servische" partij zich laten registreren. Daarentegen heeft de belangrijkste Moslim-partij SDA zich laten registreren in alle steden van Bosnië-Herzegovina, derhalve met inbegrip van de RS. De belangrijkste "Kroatische" partij HDZ heeft zich in enkele "Servische" delen van Bosnië-Herzegovina laten registreren, in de meeste gevallen in het achterland van "Kroatische" gebieden. De partijen die niet op etnisch-nationalistische leest zijn geschoeid, zoals die van ex-premier Silajdzic, hebben eveneens geprobeerd zich in alle districten te laten registreren, maar dit is in de meeste gevallen niet gelukt.

Deze melding onderstreept dat de Bosnische Serviërs vooral waarde hechten aan de consolidering van hun controle over de gebieden die zij momenteel beheersen. Zij tonen geen interesse voor Servische invloed in de MKF. Dit hangt samen met hun streven naar onafhankelijkheid van de RS. Het houdt echter in dat zij reeds bij voorbaat afstand doen van een aantal traditioneel "Servische" steden, zoals Glamoc en Drvar. Ook de HDZ laat zich kennelijk vooral leiden door etnisch eigenbelang. Dat de SDA zich heeft laten registreren in alle districten van Bosnië-Herzegovina, houdt verband met het feit dat zij streeft naar behoud van Bosnië-Herzegovina en herstel van de vooroorlogse etnische verhoudingen. Het is echter twijfelachtig of de SDA aanhang zal verwerven in traditioneel door Moslims gedomineerde, maar nu onder Servische of Kroatische controle staande steden als Srebrenica, Foca of Jajce.

Ook de partij van Silajdzic heeft geprobeerd zich overal te laten registreren omdat zij streeft naar behoud van de eenheid van Bosnië-Herzegovina. Daarbij is zij gehandicapt door het feit dat de belangrijkste etnisch-nationalistische partijen in alle drie delen van Bosnië-Herzegovina iedere bedreiging van hun feitelijke monopolie-positie proberen te onderdrukken, alsmede door het feit dat zij ondanks deze weerstand en onder tijdsdruk een partij-organisatie moest opbouwen. Tegen die achtergrond moet worden betwijfeld of deze en andere niet-etnische partijen grote aanhang kunnen verwerven in de komende verkiezingen. Meer voor de hand ligt dat de uitslag van die verkiezingen overeen zal komen met die van 1990, toen de Bosnische bevolking langs etnische lijnen stemde. Gevreesd moet worden dat zo'n uitslag onder de huidige omstandigheden de basis zal leggen voor een driedeling van het land.

Naar verluidt hebben de Bosnische Serviërs aangegeven zich te zullen onttrekken aan de arbitrage over de toekomst van de noord-Bosnische stad Brcko, zoals voorzien in "Dayton". Indien dit bericht wordt

[REDACTED]

bevestigd, vormt dit een nieuwe aanwijzing van de verharding van het standpunt van de Bosnische Serviërs ten aanzien van het vredesproces. Tot op heden hadden zij weliswaar openlijk aanspraak gemaakt op Brcko en gesteld dat zij niet zouden kunnen aanvaarden dat deze stad aan de Moslims zou worden toegewezen, maar zij hadden zich niet openlijk aan de bepalingen van "Dayton" onttrokken. Zelfs hebben zij gebruik gemaakt van het recht één van de leden van de arbitrage-commissie te benoemen. Deze heeft echter sindsdien, in afwijking van "Dayton", gesteld dat niet de toekomstige status van Brcko, maar slechts de breedte van de corridor in het achterland van de stad onderwerp van arbitrage zou zijn.

Ook de Moslims hebben de afgelopen dagen aangegeven groot belang te hechten aan hun aanspraken op Brcko. Een hoge functionaris van de SDA heeft gesteld dat de arbitrage over Brcko betrekking moet hebben op een gebied van 12 km². Dit gebied zou het centrum van de stad, de haven aan de rivier de Sava en de weg- en spoorwegknooppunten rond de stad moeten omvatten. Bovendien zou dit gebied tenminste 2½ km diep in het momenteel door Serviërs beheerste achterland van Brcko moeten reiken. Zoals bekend maken de Moslims aanspraak op Brcko vanwege de vooroorlogse Moslim-meerderheid in de stad en omdat zij de beheersing van Brcko aan de grensrivier Sava zien als een mogelijkheid hun dreigende geografische isolement te doorbreken. De Serviërs op hun beurt zijn van Brcko afhankelijk omdat deze stad de enige verbinding tussen het oosten en het westen van de RS beheerst. Tegen die achtergrond is, ook wanneer de Bosnische Serviërs zich niet openlijk onttrekken aan de arbitrage rond Brcko, de kans op een spoedig compromis uiterst klein.

Overigens is in dit verband vermeldenswaard dat de voormalige burgemeester van Brcko, Ramic, die momenteel voorzitter is van een kanton in de MKF, heeft voorgesteld om Brcko om te vormen tot een protectoraat, dat gedurende tien jaar onder internationale auspiciën zou moeten worden bestuurd alvorens een definitieve beslissing zou worden genomen over de status van de stad. Onduidelijk is of Ramic in dit opzicht zijn persoonlijke visie weergaf, of dat zijn voorstel wordt gedeeld door de Bosnische autoriteiten. Zeker in het laatste geval zou deze uitspraak erop wijzen dat de Bosnische regering toch bereid zou zijn tot een zeker compromis met betrekking tot Brcko. Aanvaarding van het voorstel van Ramic, zelfs in gemodificeerde vorm, zou inhouden dat de internationale gemeenschap nog lange tijd bij de situatie in Bosnië-Herzegovina betrokken zou blijven. Het is overigens uiterst twijfelachtig of internationaal bestuur in Brcko de etnische herintegratie zou kunnen bevorderen, zeker indien dit bestuur geen geloofwaardig militair potentieel achter de hand heeft om haar beslissingen op te leggen. In dit kader moet erop gewezen worden dat er in Mostar, ondanks twee jaar EU-bestuur, van een dergelijke herintegratie nauwelijks sprake is.

Gerechtelijke autoriteiten in de RS hebben een aanklacht ingediend tegen de Bosnische president Izetbegovic in verband met diens vermeende verantwoordelijkheid voor oorlogsmisdaden jegens Bosnische Serviërs. Volgens Joegoslavische media is deze aanklacht niet alleen gedeponereerd bij Bosnisch-Servische gerechtshoven, maar ook bij het Internationale Tribunaal (ICTY) in Den Haag. De aanklacht tegen Izetbegovic vormt waarschijnlijk een reactie op de ICTY-aanklacht tegen Bosnisch-Servische leiders als Karadzic en Mladic, die door Izetbegovic herhaaldelijk openlijk wordt ondersteund. Uit deze Bosnisch-Servische aanklacht kan worden opgemaakt dat de Bosnische Serviërs weinig vertrouwen hebben in eventuele samenwerking met Izetbegovic, die namens de Bosnische Moslims kandidaat staat voor het in september te kiezen presidium. Het feit dat de betreffende klacht tevens zou zijn ingediend bij ICTY is niet bevestigd, maar het bericht is in ieder geval opmerkelijk omdat noch Joegoslavië, noch de RS de autoriteit van ICTY erkennen.